

ג באר הגולה

הלכות פסח סימן תל תלא תל ובו סעיף אחד:

א *שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול. (א) מפני (ב) [ה] הנס שפועל בו: הגה והמנהג לומר (א) חוקות פשה ע"י, וכן כתב בקלי בו ושקלי הלשון: (ב) *במקוה (ג) התקנה מתחלת עבדים היינו עד ל'כפר על כל עונותינו, ופוסקים לומר 'כרכי כפשו' (מהר"ם):

תלא זמן בדיקת החמץ, ובו כ' סעיפים:

א (ב) (א) *בתחלת ליל י"ד בניסן [*] (ב) בודקין את החמץ (ג) לאור הנר בחורין ובכדקין, בכל המקומות (ד) שדרך להכניס שם חמץ: ב יזרח כל אדם (ו) (ה) שלא נתחיל בשום מלאכה (ג) (ו) *ולא

שערי תשובה

אף במקום שאביעות חיי דפסקא בפרטות ואין סוללים אולם בכלל צדקות כל השנה (השע"ט). לבי שנתנים מזה גם לח"ח עניים שגנאו להם לקבל צדקה, ואם גבו לנדה חיים והוסיפו, אין לשניה לדברים אחרים אלא יתנו לעניים לשאר צרכי הפסח, ע"ש. וכתב בסוף ספר נצר לתקנים בקונטרס טוביעין קטב שאם קנה בית דירה אפילו הוא יבית השוכן כאלשי העיר, ואם רק שכי בית דירה ליבית אקשר קום יבית הוא כאלשי העיר, ע"ש שכתב בן שלם קצת פסלים, ועין בחי"מ סימן קסג: [ח] הנס, עין בחי"מ, ועין פתול מרבה מ"ש על דברי המג"א פנה דורש"ל סיל דמר גבש קבש אלא העיר דבר שיש לו מותרין וקנה נאכל אחר, ע"ש. ועין בשו"ת ביתאפרים חלק ח"מ סכ"ה בר"מ בר"ה מ"ש לישב קשית המג"א ע"ש: וכ"ו המוס"א בחי"מ, ע"ש: [*] בודקין את החמץ, וכתב בשו"ת ביתאפרים, שאין פטור ממנו

באר היטב

(ה) הנס. שלקחו כל א' שה פשור לתרש, ואוסה שנה הנה י' בחמש בשבת, והקשה ה"ל לקבץ י' לתרש אפלו ה' בחל, עין אחרונים וכת"י. ומה שהקשה הבי"ד דא"כ כל ה' ימים והיו נקראים גדולים, ה"ל להנס הנה שאוקרם שרצים לשהט לאלהיהם, ובשבת אמר המצור אטת הוא ומה שלא שחטו משום שהיא שבת, משאי"כ בשאר ימים, מהרב ר' משה אליעזר. אין מפתירין וערבה: אלא קשהל שבת הגדול בערב פסח, וכן נוהגין, רש"ל הנה דורש שקל א' יאכל מעט קום הפסח מקמח של פסח, כי שמה הנה שם חמש חמץ ונהלה כמה שאכל ונמ"א המה עליו ד"א אלא בדבר יבש, עין י"ד סימן ק"י וקמח בקמח הוי דבר לח, ע"ש, וח"י קטב דינא קמח, ואע"ג ולא מקני עכ"פ כ"א בנפל אחר מהם [או שאכלת בשוגג, ע"ש]. טוב לתן מקמו לצנינים, מט"מ וש"ח: (ז) התקנה. אפלו תל שבת הגדול בערב פסח: (ח) בתחלת. פי סמוך לבניסן הלילה, הינו גר"ן ומ"א. ונח"י פסק דהבדלה צריך להיות בפלגא ממש אחר צאת הכוכבים ולא ביק"ה השמולת. והראב"ד דק מלשון 'אור דר"ל שישנו עדין קצת יום, ומשום שישנו מעל לא ה"ל לתנא משי"א אור לחשוף, ור"מ ס"ל דביה"ש וזקא, ומזה דק בחי"מ בשלא קרא קיש קום בדיקה נכאים שני חזקים בא' וקרא תחלה כי פדיר הוא, ע"ש: (ט) שלא נתחיל. ונצי' ששה קום הנסן אסור, ודלמא אהי לאקשוכי, ופי שלא בדיק פלילה, אסור בינו עד שיבדק: (י) ולא יאכל. ונצינו פרות או כביצה פת קמ"ש ס"ו ר"ל, ע"ש:

באר הגולה

ש"ש לו מוזן י"ד סעודות, אף שלאיש קנה אין נוהגין מקפה, כמבאר ביר"ח דצה בהלכות צדקה [מקור"חיים]: * במקוה התקנה. וכשם הנרי"א קתבו שלא הנה טהג כנה, משום דאימא פתגדה יכול מקעד יום וכו': * ולא יאכל. עין משנה פרוה דפרות מפר אפלו הרבה, והוא נובע מדברי המגן אברהם שדמה להא דסימן רלב. ולכאורה משמע דאפלו כשהגיע זמן הבדיקה דהני צאת הכוכבים גס"ן מפר לאכל פרות אפלו

משנה ברורה

אסור מג"ע, ולהטיל אסור בבית הנקט לצדך גדול מתד בניסן, אף שאסור בתשני [אחרונים]: א (א) מפני הנס. שפשינה שישנו ממצרים הנה עשרה בניסן ביום שבת, ונקחו כל אחד מושאל שיה לפסחו וקשרו בכרעי המטה, כמו שכתוב 'בעשר לתרש הנה ונקחו להם איש שה לביח אבת וכו', והמצרים נאו זה ושאלום למה זה לכם, והשיבו, לשחטו לשם פסח במצות השם עלינו, והיו שניהם קהות על ששוחטין את אלהיהם, ולא היו נשאים לומר להם דבר: ומפני שאז הנה עשירי בחמש בשבת, על כן קבוע לקרות שבת שלפני הפסח (4) לעולם שבת הגדול: (ב) במקוה התקנה. לפי שהתנה בו התחלת הגולה והנשים, ואפלו אם תל שבת הגדול בערב פסח ואז וירשין בשבת הקודם: [אחרונים]:

א (א) בתחלת ליל י' וכו'. פרוה, (ב) תפך אחר צאת הכוכבים, שיש עדין קצת מאור היום, ראוי להתחיל לבדק כרי שלא יקרא או שלא ישכח: (ב) בודקין וכו'. וגם צריך לבטל אז את החמץ, וקדלקמן בסימן תלד סעיף כ"ד. (ג) ומן התורה באחד מהן סגי, דכשמבטלו בלבד ומפקירו, שוב אינו שול ראינו עובר עלינו, וכל שפן שבבדקו ומחפש אחריו ומבערו מן העולם, אלא שחז"ל התמידו דלא סגי באחד מהם אלא בשניהם וזקא, לפי שחששו: אחר שהבטול תלוי במחשבתו של בני אדם וקבועותיהן, אולי יבטע בעיני האדם שיש לו חמץ בעד כמה אלים להפקירו, ואף שכתבו יאמר שיהיה בטל והפקרו והשיב בעפרא, מפל מקום לבו לא יבין חושב ולא יבטלם בלב שלם, והרי הוא עובר בכל הנאה, שהרי לא הוציא מביטו; ועוד, שמה מתוך שרגילין בו כל השנה, אם יהיה בביתו וירשיתו ונרין שישפח ויבוא לאכל, ולכן מקנו חז"ל שאף על פי שמבטל לא סגי, אלא צריך לבדק לבערו מן העולם, ויבטל מקום צריך לבטל גם כן, שמה לא יבדק ומה וימצא חמץ בפסח ויעברו עליו: (ג) לאור הנר. מפני (ג) שצריך לבדק בחורין ובכדקין: נאור היום לא יועיל לזה, וכיון שצריך שיהיה לאור הנר קבועה בלילה, מפני שאז אורו מביח יותר מביטו ואפלו במקום האפל; וגם היא שעה שבגראדם מצויים בפתיהם: (ד) שדרך להכניס וכו'. לאו וזקא, אף שאין צורך להכניס שם חמץ, (ד) רק במקום שמשמששים שם לפרקים בחמץ, תישין שמה חמץ ולא אדעשה, ובמבאר לקמן סימן חלג: ב (ח) שלא נתחיל בשום מלאכה וכו'. ואפלו חצי שעה שקדם הנסן אסור דלמא אהי לאמשיב, והוא הדין דאסור לקנט למרחץ, וקבל הדברים הנזכרים לעיל בסימן רלב. ומי ששכח לבדק בלילה, אסור ביום בכל הדברים עד שיבדק [אחרונים]: (ו) ולא יאכל. ונצינו פרות או כביצה פת קמ"ש ס"ו ר"ל, וקמ"א שכתבנו בסוף

שער הציון

(ב) אליה רבה והקיעבב ונרד"ה חיים ושי"א: (ג) פוסקים: (ד) אגרא ופוסקים: (ה) חקיעבב:

מילואים הלכות פסח סימן תל תלא המשך מעמוד קודם

לאור פט חשמלי ולשנת מהארץ בו תיקט חזיל, אך אם אינו יכול לברוק לאור חרר יבדוק לאור פנס, וכן דעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי עניני חרש ניסן עמוד ל הערה ז) שאם אינו יכול לברוק בבר ובגן במקום שחושש לדליקה, יכול לברוק בפנס. מאידך, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני פסח פ"ב סי' ד) שאין לברוק לאור פנס, אכן, גם לדעתו יכול הוא להיעזר באור פנס מלבד הנר, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ז תשובה ח). וכתב שאם אין לו נר יבדוק לאור הפנס ולא יברך.

ולענין כיבוד אור החשמל בחדר שבת, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"א סי' קלו) שעדיף להשאירו דלוק אם מסייע הוא לבריקה, וכן דעת הגר"מ פיינשטיין (ספר הלכות פסח שם הע' פד), הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם) והגר"נ קרליץ (חוט שני שם), וכן נהגו החור"א (שבות יצחק שם בשם הגר"ח קניבסקי) והגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' ב). וראה הלכות שלמה פסח פ"ה דבר הלכה אות יט וארחות הלכה הע' 87.

ובדיקת ספרים מפירותים שבהם נראה מה שכתבנו לקמן (סי' תלג ט"ק יג) שדעת החור"א שיש לברוק אחר פירורים, נהג החור"א לברוק ללא נר, אלא לאור היום או לאור החשמל (שבות יצחק שם).

[משנ"ב סי' ו]

ולא יאכלו, וטעמיה בעלמא ש"י.

ז' ואם מינה שלח לברוק, כתב לקמן (סי' תע ט"ק ו) שרשאי לאכול.

ח' ולענין היתר טעימה קודם עשיית שאר מצוות, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תרנב ט"ק ו).

ג' גם לפי טעם זה, כתב החור"א (ארוח סי' קכד דף ב, א) שלאחר הביטול צריך לבער דוקא, ואין די בהעמדת מחיצה בפני החמץ, שכן יש לחוש שמא יסלק את המחיצה ויאכל את החמץ. אולם לענין חמץ של נכרי שהופקד אצל ישראל, כתב השר"ע לקמן (סי' תמ ט"ב) שאם עשה מחיצה בפני החמץ לא חששו שמא יאכלנו. וביאר החור"א (שם) שהחשש שיאכל אדם חמץ שהיה שייך לו, גדול מהחשש שיאכל חמץ של נכרי שהתקד ברשותו, ולפיכך חמץ שהיה שלו צריך דוקא לבערו, אכן, אם מבר את חמצו לנכרי, כתב החור"א (שם) שדי במחיצה שעושה בפני החמץ.

ואפילו מי שלא יהיה בביתו בימי הפסח, כתב השר"ע לקמן (סי' תלו ט"א, וראה משניב שם סי' ג) שאין די שיבטל את החמץ, אלא צריך לברוק קודם שיצא מן הבית, וביאר החור"א (שם), שהן זה נסון גם לפי הטעם שתקנת הבריקה היא משום החשש שמא יבוא לאוכלו, שאף בזה חששו שמא יחזור לביתו בפסח ויאכלנו.

[משנ"ב סי' ג]

מפני שצריך לברוק בחורין ובספקין.

ה' ולענין בדיקת חמץ לאור פנס חשמלי, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פסח פ"ה אות ג) שנותר לברוק לאורו אם הוא דק ומאיר בחורים ובסדקים ואינו מסתור, וכן דעת הגר"א קטלר והגר"מ פיינשטיין (ספר הלכות פסח (באנגלית), להגר"ש אידערן) פ"ז הע' פא, ובשם הגר"מ פיינשטיין כתב שם שעדיף מנר, והגר"ש איערברן (הלכות שלמה פסח פ"ה סי' א) כתב שלכתחילה אין ראוי לברוק

הלכות פסח סימן תלב תלג המשך מעמוד ד

לברוק היטב, וכפי שכתב החק יעקב המובא בהערה הבאה.

[משנ"ב סי' יג]

וענין שם שנתן טעמים להמנהגים.

י"ח שם (סי' יג) כתב בשם המהר"י וי"ל (סי' קפג), שאם יבדוק ולא ימצא יש לחוש שישכח לבטל את החמץ בשעת הביעור, ולפיכך מניחים פתיתי חמץ כדי שימצאם ובשעה שיבערם יזכור לבטל. טעם אחר כתב שם החק יעקב, שאם יבדוק ולא ימצא דבר, לאחר זמן מה יתחיל בבדיקה, ולפיכך מניחים לו פתיתים שעל ידי שימצאם יתן אל ליבו לברוק היטב אולי ימצא עוד.

[שע"צ סי' יב]

יש לפקח זה יסוד מדינת.

י"ט ובזמננו שנהנים לקנות את הבית היטב, דעת הגר"ש אלישיב (הערות פסחים ח, ב (עמ' נט), ושבות יצחק פסח פ"ז) שמעיקר הדין צריך להניח פתיתים, ואם לא הניחם אין לברך על הבדיקה, שהרי קודם הבדיקה כבר מיששו וכיבדו במטאטא ובשטיפה את כל המקומות הגלויים (ולדעתו במקומות שהחמץ מתבער על ידי פעולות אלו, אין צריך לברוק בנר דוקא, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תלג ט"ק א), וחורים וסדקים שבהם יש לבדוק לאור הנר, הרי אינם מצויים כבתני.

מאידך, דעת הגר"ש איערברן (הלכות שלמה פסח פ"ה סי' ב) שחובה לברך גם אם לא הניחם, שכן כימינו ששטפים ומנקים את הבית היטב, אין חובת הבדיקה משום מציאת החמץ והוצאתו מן הבית, שהרי את זה כבר עשו כשניקו היטב בימים שקודם הפסח, אלא ענינה של הבדיקה הוא לבחון אם אכן ניקו היטב וכן אם לא הניסו חמץ לאחר הניקיון, והבדק בדיקה זו קיים את המצוה גם אם בסופו של דבר אין חמץ. וראה מה שכתבנו לקמן (סי' תלג שם).

הבית, אבל כשממנה כמה שליחים, אין ברכת השליח האחר פוטרת את בדיקת הכיור.

[משנ"ב סי' יב]

והנהגתם (לקמ"ח).

י"ז והחור"א לא נהג מנהג זה (ארחות רבנו ח"ב עמ' ב).

י"ח ולענין מי ראוי שיניח את הפתיתים, אם הבודק עצמו או אדם אחר שאינו בודק, כתב העמק הלכה (ארוח סי' קכח) שאדם אחר שאינו בודק יניח אותם ולא ידע הבודק היכן הניחם, שכן אם ידע הרי אינו בודק אחריהם. גם מדברי החק יעקב (סי' יג) נראה שבני הבית מניחים את הפתיתים, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק פסח סוף פ"ז) שמצד הדין יכול הבודק להניחם, שכן הברכה שמברכים היא על הביעור, ואף אם יודע הוא היכן הם מונחים, הרי מלקטם ומציאם מביתו, אך הוסיף שהמנהג הוא שאחרים מניחים את הפתיתים.

י"ט ומי שאינו בודק כראוי, אלא רק מקבץ את הפתיתים האלו, כתב הקצושיע (סי' קיא סי' ח) שלא קיים מצות בדיקה חמץ, וברכתו היא ברכה לבטלה.

הבודק קודם אור לילה, כגון שיצא מביתו קודם הפסח, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' לה) שאין לו להניח פתיתים, שכן טעם הנחת הפתיתים הוא משום חשש ברכה לבטלה, והבודק קודם י"ד בלאו הכי אינו מברך, כפי שכתב הרמ"א לקמן (סי' תלו ט"א). וראה שו"ת מנחת יצחק שם שכתב, שאף הטעם שכתב מהר"י וי"ל להנחת פתיתים - ראה הערה הבאה - לא שייך באופן זה. מאידך, הגר"ש אלישיב כתב (קובץ תשובות ח"ג סי' עג), שלפי מה שמובא בשם האר"י שיש סוד גדול בהנחת הפתיתים, אפשר שיש להניח פתיתים גם כשבודק קודם י"ד, ושם, כשמניחים פתיתים יתן הבודק אל ליבו

ג. היקף רחב של דברי רבנו זלמן שם מלשון רש"י

הלכות פסח סימן תלא תלב
יאכל עד שיבדק, יואפלו אם יש לו עת קבוצ ללמד (ז) לא ילמד (ח) עד שיבדק. (ט) וואם התחיל ללמד (י) מבעוד יום אין צריך להפסיק (יא) שצריך להפסיק, (יב) וכן נראה לי עקר:

תלב דין ברפת בדיקת חמץ, ובו ב' סעיפים:

א (א) קדם שנתחיל לבדק (ב) וברך ואשר קדשנו במצותו וצננו (ג) [ג] על בעור חמץ. ואם התחיל לבדק בלא ברכה, וברך (ד) כל זמן (ו) [ו] שלא סים בדיקתו (ז) [ז] ויזהר

באר היטב

(7) לא ילמד. והלומד שעור בבהמ"ג מטר, ודוקא מי שלומד בביתו אסור, שאינו מוכר לקום ממקומו, אבל זה ילך כדאי לביתו, כנה"ג. וכתב המ"א: וי"ל דוקא מי שאומר דבר הלכה בלא פלפול, אבל אסור לעסק בפלפול אפילו אינו בביתו, דקנה נדאי איבא למגור דלמא ממשכא לה שמעמטא. כתב הפ"ח: מי שלא התפלל ערכית עם התפילין התפלל בביתו קדם הבדיקה, דאיבא למחש שפא נשרד בבדיקתו וישבח מלהתפלל, אבל מי שמתפלל לעולם ערכית ביחודי בלילה לבדק תחלה, בין דודש בה לא לשבח, ויבא פ"ח: לא יבדק עד אחר צ"ה יתן לאחר לבדק והוא יתפלל, ואי ליבא אחר יעשה כב"ש הפ"ח, ועי' ס"ק א מ"ש"ט. ואותן הרגילים להתפלל ערכית בעשרה יתפללו תחלה בבכ"ג, דמרח הוא לבקום אח"כ. מ"א: (ה) שצריך, ואם אמר להבדוק שומר, גדלעיל סימן רע"ה ס"ג. עשרת יתקנים: (ה) על בעור, ואם ברך לבעור, יבא הסכמת האחרונים. ועין ט"ז בס"ק קט"ו ס"ק ד. וי"ל דין קדם הברכה, והוא רק משום נקיות, והא דאין מברכין שמתנו על בדיקת חמץ, לפי שהבדיקה היא צורך הנגל סמכין אומן דרגל (ורש"ל דחה טעם זה, לקיות משש ולמטלה חל האסור. וחי"ב בשם חמ"י הגאון ד"ל פרץ רע"ב א"ט עובר ככל נראה עד הלילה, ועין ט"ז ס"ק ב). ועין ט"ז וכתב: (3) שלא סים. ואם סים וברך למחר בשעה ה' פשוטא פשרת, ט"ז ומ"א. וחי"ב כתב, ולאחר שפסם הבדיקה בלילה שוב

שערי תשובה

בדיקה ויבדקו לו אחרים. וכן ח"מ כתב שבפרא גמזין שאתון טקנה הלכו לשפשו, וגם פנה לענין סימן וקח במשנה לשפ"א א' לאמר וכן וכן נאמר ח"ב, מש"כ אם אינו בודק סמכות סמכות רק בדרך שליחות, צ"ע אם יבדק: (8) על בעור. עין בט"ז וביד"אפרים. ועין בלה"ק בשם ריב"ז שנסח על בעור ונתן על תחלת עשיית המצוה ועל מקליתו שהוא בעור ולא תפסול שהיא תחשבה שכלב, ע"ט: [3] שלא סים. עין סת"ש

משנה ברורה

סימן רלב, עין שם במשנה ברורה. ועין בבאר הלכה, הפרדת הרבה אינו מותר רק בהצ"צ שעה שקדם הבדיקה, אבל משהגיע זמן הבדיקה, גם על צ"ד פרות אין נכון לשהות הרבה: (ז) לא ילמד. גם פנה (ה) יש אוסרין אף בחצי שעה שמקדם דלמא אמי לאמשווי הרבה, אם לא שבקש לאחד שישפירי פשיבוא הנמוס. ויש מתדיין (ו) לענין למוד מקדם, ורק בהגיע הזמן של צאת הכוכבים אסור. ואף להאוסרין, אינו אסור (ו) אלא בלומד בביתו, אבל הלומדין שעור הלכה בבית המדרש אסור התפלה מטר, והלא יבא מוכר בנדאי לבוא לביתו. ויפול מקום אף זה אינו מותר אלא הלומד בלא פלפול, אבל (ח) בפלפול חישנין בכל גווי דלמא אמי לאמשווי: (ח) עד שיבדק. ולענין תפלת מצריב, אותן המתפללים מצריב בזמנו בצבור (ט) יתפללו מקדם, דמרח לקבצן אחר-כך, וגם אין לחש פליפה שישפח לבדק, שחרי תפלה היא דבר קבוע ואין שנה בו שפא ומשח. והמתפלל בביתו (י) יתן לאחר לבדק והוא יתפלל, דעל צ"ד יבא קדם שגיהם בזמנם: ואי ליבא אחר, יתפלל תחלה; אכן אם הוא נגיל להתפלל לעולם ביחודי יבדק תחלה, דכיון דנגיל בכך לא תלשינן פליפה שמא ישפת. (יא) והחוק יעקב פ"ח דלעולם יתפלל תחלה, דתדיר ושאינו דדיר דדיר קדם: (ט) ואם התחיל ללמד. והוא הדין (יג) שאר מלאכות: (י) מבעוד יום. בזמן הספר, ולכן אין צריך להפסיק, דאפלו בקריאת שמע שהיא דאורייתא, קנמא לן בס"ק רלה דאם התחיל בהספר אינו מפסיק, עין שם. (יג) ואם התחיל בזמן האסור, לקלי עלמא פוסק, ובדיקת חמץ הוי דאורייתא כל

זמן שלא בשל, הבדואורייתא פוסק, כמו שכתב בס"ק רלה: (יא) שצריך להפסיק. אף להתחיל בהספר, וטעמם, (יד) דצריך מצוה לכתחלה קבוע חכמים בתחלת הלילה, ועל כן צריך להפסיק כדי שיתקיים המצוה בתקונה: (יב) וכן נראה לי עקר. והוא הדין (טו) לשאר מלאכות, ויפול מקום נראה ואין צריך להפסיק אלא פשיע הזמן (טו) של צאת הכוכבים:

א (א) קדם שנתחיל לבדק, כדי שיהא הברכה עובר לעשייתו: (ב) וברך. יש אומרים שטוב (ב) שיטל ידיו קדם, והוא רק משום נקיות: (ג) 'על בעור חמץ'. דאף-על-גב דאינו מבצר עד למחר, מפל מקום פ"ח דבדיקה זו (3) לצורך בעור, הוי מצ"ע הבעור. ואין מברכין על בדיקת חמץ, דאין זה סוף מצוה, וגם אין מברכין על בטול חמץ, בין דעקר הבטול תלוי בלב, ואין מברכין על הפנים שבלב. אם ברך לבעור, יבא: (אחרונים): (ד) כל זמן שלא סים בדיקתו, דכל זמן שלא סים מקרי עדין עובר לעשייתו. ואם כבר סים הבדיקה לא יבדק עקש"י, אלא יבדק למחר בשעת שרפה, דהא מברכין על בעור חמץ, ואף-על-פי שבטלו אחמול בשעת בדיקה, מפל מקום ח"ב לקרפי מתקנת חכמים; ועוד, דהא אז אמר 'כל חמירא דלא תיפתח, והחמץ שראה לא בטל ט"ז ומ"א ושי"א. (ג) ויש מאחרונים דסבירא להו דלא נתקנה הברכה כי אם בעת הבדיקה, ולדעתם יבדק בשעת שרפה בלא שם ומלכות. ונראה שהר"צ לקטף ולברך (ד) אין מוחזין בידו, דיש לו על מי לסמוך: (ה) ויזהר שלא יבדק. ובדיעבד אם שח בברכה שאין צורך הבדיקה, יזכור ויברך. והפסיק בין הברכה

שער הציצית (ה) פן משמע מסמימת הפגן אברהם בסע"ת יקטן ד, וכן כתב הג"ח. ומה שכתבתי 'אם לא יבדק' פן מבאר באחרונים: (1) חוק יעקב ויגדל האלף ושרי האלף, עין שם: (1) מנ"אברהם בשם רב"ח, ומשמע דאף בהגיע הזמן מטר, תפרי תיש מקפץ עליו, עיי"ש, משום לא פלוג, וגם תא על-פ"פנים מתרחק מתחלת הזמן שהוא בתחלת הלילה, וכן נראה שהרמב"ם, וכן מוכח מהש"י ובית-טאיר, מפל מקום יש לקבל בחצי שעה שקדם הזמן: (2) מנ"אברהם ושי"א: (3) מנ"אברהם ושי"א: (4) מנ"אברהם ושי"א: (5) מנ"אברהם ושי"א: (6) וכן פתבו אליה רבה ומקור חיים, ודעבד פ"ח עב"ד וכו': (7) בבדי'לשע והחוק יעקב ומקור חיים, עין שם, דלא ממנן אברהם: (8) מנ"אברהם, ואף דמדאורייתא אין החיוב לבדק ולבעור רק דוקא סמוך לתעלות היום, פ"ח דעקר חיוב מדאורייתא אלא שחכמים הקדימו לשעה שבג"אדם מצויים בביתם, מדאורייתא דמיא, ואף דהמנ"אברהם כתב לקמה פ"פליגי הני תרי דעות בהתחיל באסור, לא משמע פן בבית-יוסף, וכן כמה אחרונים סבירא להו דלא כותה. ועין בחוק יעקב ובגד"ישע והגר"א ומקור חיים: (9) דהגר"א ושי"א: (10) אף דחוק יעקב רוצה להקל בשאר מלאכות, האלה רבה חולק עליו, וכן משמע בבאר הג"ר וכן פתבו הג"ר ונדר"ח חיים: (11) וכן משמע בדרך-חיים: (12) מהר"ל: (13) פוסקים: (14) עין בחוק יעקב ויבאליה רבה שצ"דו פ"ח ח"ב, וכן פ"ח הג"ר: (15) כי עוד פ"ח אחרונים עוקרין בשיטה זו, החוק יעקב ונדר"ח שלום ונדר"ח אדם:

שער הציצית

שער הציצית (1) פן משמע מסמימת הפגן אברהם בסע"ת יקטן ד, וכן כתב הג"ח. ומה שכתבתי 'אם לא יבדק' פן מבאר באחרונים: (1) חוק יעקב ויגדל האלף ושרי האלף, עין שם: (1) מנ"אברהם בשם רב"ח, ומשמע דאף בהגיע הזמן מטר, תפרי תיש מקפץ עליו, עיי"ש, משום לא פלוג, וגם תא על-פ"פנים מתרחק מתחלת הזמן שהוא בתחלת הלילה, וכן נראה שהרמב"ם, וכן מוכח מהש"י ובית-טאיר, מפל מקום יש לקבל בחצי שעה שקדם הזמן: (2) מנ"אברהם ושי"א: (3) מנ"אברהם ושי"א: (4) מנ"אברהם ושי"א: (5) מנ"אברהם ושי"א: (6) וכן פתבו אליה רבה ומקור חיים, ודעבד פ"ח עב"ד וכו': (7) בבדי'לשע והחוק יעקב ומקור חיים, עין שם, דלא ממנן אברהם: (8) מנ"אברהם, ואף דמדאורייתא אין החיוב לבדק ולבעור רק דוקא סמוך לתעלות היום, פ"ח דעקר חיוב מדאורייתא אלא שחכמים הקדימו לשעה שבג"אדם מצויים בביתם, מדאורייתא דמיא, ואף דהמנ"אברהם כתב לקמה פ"פליגי הני תרי דעות בהתחיל באסור, לא משמע פן בבית-יוסף, וכן כמה אחרונים סבירא להו דלא כותה. ועין בחוק יעקב ובגד"ישע והגר"א ומקור חיים: (9) דהגר"א ושי"א: (10) אף דחוק יעקב רוצה להקל בשאר מלאכות, האלה רבה חולק עליו, וכן משמע בבאר הג"ר וכן פתבו הג"ר ונדר"ח חיים: (11) וכן משמע בדרך-חיים: (12) מהר"ל: (13) פוסקים: (14) עין בחוק יעקב ויבאליה רבה שצ"דו פ"ח ח"ב, וכן פ"ח הג"ר: (15) כי עוד פ"ח אחרונים עוקרין בשיטה זו, החוק יעקב ונדר"ח שלום ונדר"ח אדם:

הלכות פסח סימן תלא תלב

ביאורים ומוספים

שאין עיקרה לעצמה אלא להרחקת עמידה, ואף הבריקה אינה מטרה לעצמה, שאינה נעשית אלא כדי שלא ימצא חמץ בפסח.

[משנ"ב שם]

יש אומרים שפסח שפסח שפסח שפסח שפסח.

2) ואם גם בני ביתו בודקים עמו, כתב הפמ"ג (א"א בתחילת הסימן) שאף הם יטלו ידיהם, שכן הטעם שנוטלים את הידים אינו מחמת הברכה, אלא משום שהבריקה באה ליטירת הרגלי וראוי לעשותה בנקיות [ראה הערה הבאה], ומשום כך גם בני הבית שבודקים יטלו את ידיהם, אף על פי שאינם מכריזים.

ואם נטל את ידיו קודם תפילת ערבית ובודק תיכף אחר התפילה, כתב הערוך השלחן (ס"א) שאינו צריך ליטול את ידיו קודם הבריקה.

הבודק קודם זמן הבריקה, כגון היוצא מביתו קודם יד, דעת הגר"ש אדערברך (הלכות שלמה פסח פ"ה דבר הלכה אות בט) שאינו צריך ליטול את ידיו, משום שלא תיקנו ליטול אלא כשהבודק מברך על הבריקה, אבל כשבודק קודם הזמן שאינו מברך על הבריקה, אין הוא צריך ליטול את ידיו.

[משנ"ב שם]

והוא רק בשם נקיחות.

3) וביאר בשו"ת מהרש"ל (סי' פח), שאף על פי שהנטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח, כמו שכתב השר"ע לעיל (סי' קנח ס"ה), מימ בדיקת חמץ הרי באה מחמת הרגל, לפיכך מצוה חשובה היא וראוי לעשותה בנקיות.

[משנ"ב ס"ק ג]

אין מקריבין על דברים שקלבים.

4) ומה שנמכרים על הפרשת תרומה גם כשנפריש על ידי מחשבת, כתב בשו"ת רעק"א (מהרו"ק סי' ל) שהואיל ומטרת הפרשת תרומה היא ליתנה לבדק, אף המפריש על ידי מחשבה הרי זה כעושה דבר שיש בו מעשה, כיון שסופו לבא לידי מעשה, כלומר הנתינה לבדק, אבל בביטול חמץ נעשה הכל כמחשבת הלב, ובספר אמרי בינה (ידינו שבת סי' כ) כתב לחלק, שבהפרשת תרומה על ידי המחשבה נעשה מעשה, שכן חל על החולין שם תרומה ויצאו מרשותו לרשות הכהנים, אבל בביטול חמץ לא נעשה מעשה, שהרי בלאו הכי החמץ אינו ברשותו, הואיל ואסור הוא בהנאה, באופן דומה תירץ הצמח דוד (גילון שו"ת רעק"א שם) שביטול חמץ כיון שאינו מדין הפקר אלא שמחשיב את החמץ לעפר, אם כן איך עשית חלות בחמץ, ומחשבתו אינה נחשבת כמעשה אלא כדברים שבלב [וראה מה שכתב המשגיב לקמן (סי' חלד ס"ק ט) שאמנם ביטול חמץ מטעם הפקר, אך מימ אינו עשית חלות הפקר בחמץ, אלא שכוין שהחמץ אינו ברשותו ורק שהתורה העמידתו ברשותו, ועל ידי שמנלה רעתו שאינו חפץ בחמץ, אינו זוכה בו]. ועוד בגרן זה, ראה שו"ת רעק"א (שם סי' כט) בשם הגי"ר בנימין וואלף איגר, שו"ת עמודי אור סי' ב אות כח ומעוני ארץ תרומות פ"ב הסיף].

[משנ"ב שם]

אם פרוץ לבצר, יצא.

5) אבל אם בירך על בדיקת חמץ, כתב הפמ"ג (א"א ס"ק א) שלא יצא.

[משנ"ב ס"ק ח]

ואם קבר ס"ס הבריקה לא יקנה עקשו.

6) ואפילו יערך כדי דיבורי לאחר הבריקה, כתב בספר חקת הפסח (סי' ב, הובא בכף החיים ס"ק יד) שלא יברך, שמימ אין זה יעובר לעשייתה.

[משנ"ב ס"ק ז]

דלקא אתי לאמשובי הרבה.

9) אמנם לענין קריאת שמע של ערבית, כתב לעיל (סי' רלה ס"ק ח) שאף על פי שאסור לאכול או לישון חצי שעה קודם זמן קריאת שמע [וכפי שכתב השר"ע שם (סי' ב)], מימ מותר ואף מצוה ללמוד באותו זמן.

[משנ"ב שם]

אם לא שפיקש לאחד שיופירונו פשיכיא הןמן.

10) כלומר, שייקש מאדם שאינו לומד שיופירונו, אבל לבקש מאדם אחר שילומד שיופירונו, כתב השר"ע הרב (סי"א) שאינו מועיל, והוסיף (קונטרס אחרון שם), שדבר זה מעיל רק שיוכל לעסוק בדברי תורה באותה שעה, אבל לעסוק בדברי רשות אסור גם אם ביקש מחבירו שיופירונו. ואמנם, לענין האיסור לאכול בחצי השעה סמוך לזמן קריאת שמע של ערבית, כתב המשגיב לעיל (סי' רלה ס"ק וח) שאם ביקש מאדם אחר שיופירונו להתפלל, אין איסור להתחיל לאכול גם אם כבר הגיע זמן קריאת שמע.

[משנ"ב ס"ק ח]

דלעולם תפילת תפילה, דתדיר ושאינו תדיר קודם.

11) ובטעם החולקים כתב השר"ע הרב (סי' וקונטרס אחרון ס"ק א) לפי שזמן קריאת שמע ותפילה הוא כל הלילה, או על כל פנים עד חצות, ואף על פי שמצוה מן המובחר להתפלל ולקרוא ק"ש בתחילת הלילה, מימ לא עבר על תקנת חכמים אם אמרם בהמשך הלילה, מה שאין כן בדיקת חמץ שומנה לכתחילה הוא בתחילת הלילה הזקא, ואם לא בודק בתחילת הלילה עבר על תקנת חז"ל, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' ק) א.

סימן תלב

דין ברכת בדיקת חמץ

[משנ"ב ס"ק ב]

יברך.

1) ובטעם הדבר שאין מברכים ברכת שהחיינו על בדיקת חמץ [כך נקטו הפוסקים להלכה, ראה טור בשם הרא"ש, בי"ח, סי' טז (ס"ק ב) וברכי יוסף (ס"ק ג)], כתב הרא"ש (פסחים פ"א סי' י) שכיון שמטרת הבריקה היא לצורך החג, סומכים על ברכת שהחיינו שמברכים בחג עצמו [וכשם שהעושה סוכה לצורך המועד סומך על ברכת שהחיינו שמברך בחג עצמו, כמו שכתב השר"ע לקמן (סי' תרמא ס"א)].

טעם נוסף מובא בטור, לפי שאין המצוה תלויה בזמן מסוים הזקא, שהרי המפרש בים והיוצא בשירה דעתו לחזור קודם פסח או בפסח עצמו, חייב לבדוק אפילו מראש השנה וכפי שכתב השר"ע לקמן (סי' חלד ס"א) ובמשגיב שם (ס"ק ח)].

וטעם נוסף כתב האבודרהם (שער ג - ברכת המצות ומשפטיהם), שאין מברכים שהחיינו אלא בדבר שיש בו שמחה והנאה לגוף, ובבדיקת חמץ יש צער באיבוד החמץ ובשריפתו.

עוד טעם כתב האבודרהם (שם), שאין מברכים אלא על מצוה שעשייתה היא גמר מצותה, והבריקה אינה גמר המצוה, אלא הביעור הוא גמר המצוה.

טעם נוסף כתב המאירי (פסחים ז, ב), שאין מברכים שהחיינו על מצוה

